

TALIA YONATAN-DAGAN	טליה יונתן-דגן
EYAL BRIK	איל בריק
LIORA HIRSHOREN	ליאורה הירשהורן
OREN MILDWORTH	אורן מילדוורט
EFRAIM MUSAN-GOSHEN	אפרת מוסן-גושן
ORIT GOLDNER	אורית גולדנר
MOR AHARONOVICH	מור אהרונוביץ
KAREN NUDMAN LUBETKIN	קארן נודמן לובטקין
HELEN SHLANGER	הלן שלנגר
IRIS KOGAN	איריס קוגן

YONATAN, BRIK & CO.
מיסודו של עו"ד רועי פוליאק

עדכוני פסיקה

אוגוסט 2018

לקוחות קבועים

דיני עבודה

עליונותו של חופש הבחירה של העובד על פני הוראות צו ההרחבה לפנסיה חובה

1. ביום 20.8.2018, ניתן פסק דינו של בית הדין הארצי בענין ליליאן לנדסברג נ' גל רוב יועצים בע"מ¹ אשר עורר ענין רב אצל "השחקנים" בענף (מעסיקים, עובדים, גופים מוסדיים, בעלי רשיון וכמובן יועצים משפטיים).
2. פסק הדין עסק בשאלה האם, נוכח הוראות צו ההרחבה לפנסיה חובה² ("צו ההרחבה"), רשאי עובד לבחור מוצר פנסיוני שאינו כולל ביטוח אובדן כושר עבודה והאם מוטלת חובה על מעסיק לבטח את עובדו במסלול ביטוח פנסיוני הכולל ביטוח בגין אובדן כושר עבודה.
3. כדי לא להותיר את הקורא במתח (הגם שרמזו ניתן בכותרת דף העדכון) נגלה כבר כי בפסק הדין נקבע כי הבחירה של עובד בביטוח מנהלים ללא כיסוי לאבדן כושר עבודה היא אפשרית ולמעסיק אין אפשרות להתערב בבחירה. לעמדתו של בית הדין הארצי, הוראות סעיף 20 לחוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל), תשס"ה-2005 ("החוק") גוברות על הוראות צו ההרחבה וממילא לא ניתן ללמוד מהוראות צו ההרחבה על חובתו של מעסיק לבטח את עובדו במסלול ביטוח פנסיוני הכולל ביטוח בגין אובדן כושר עבודה, ככל שהדבר מנוגד לבחירתו של העובד, אשר רשאי לבחור מוצר פנסיוני שאינו כולל ביטוח כאמור.
4. עניינו של ההליך בערעור על פסק דינו של בית הדין האזורי בבאר שבע בשבתו באילת³, בו נדחתה תביעתה של המערערת ("העובדת") כנגד מעסיקתה לתשלום בגין אי זכאותה לפיצוי בגין אובדן כושר עבודה לאחר שמעסיקתה לא ערכה לה הסדר פנסיוני הכולל כיסוי בגין מקרה נכות בהתאם לצו ההרחבה. לטענת המעסיקה העובדת היא שבחרה באפיק פנסיוני זה של ביטוח מנהלים ללא כיסוי לאובדן כושר עבודה על פני ביטוח בקרן פנסיה מקיפה. בית הדין האזורי, דחה את תביעת העובדת אשר הגישה ערעור לבית הדין הארצי.

¹ ע"ע 7243-10-15 (20.8.2018).

² צו הרחבה [נוסח משולב] לפנסיה חובה 2011.

³ השופט יוחנן כהן ונציגי ציבור גב' אורטל חי ומר מישל אלקסלסי.

5. להליך הערעור צורפו הצדדים להסכם הקיבוצי שהורחב בצו ההרחבה- הסתדרות העובדים הכללית החדשה ("ההסתדרות") ונשיאות הארגונים הארציים ("הנשיאות"), היועץ המשפטי לממשלה ("היועמ"ש") ומגדל חברה לביטוח בע"מ ("מגדל") אשר הגישו עמדות מטעמם בשאלה נשוא ההליך. כן צורף להליך סוכן הביטוח.
6. עמדת היועמ"ש והנשיאות היתה כי נוכח הוראת סעיף 20 לחוק, לעובד יש אוטונומיה מוחלטת בבחירת הקופה אליה הוא מצטרף ואל למעסיק להתערב בבחירתו וכי הוראה זו גוברת על הוראות צו ההרחבה. עוד הוסיף היועמ"ש, כי הטלת חובה קטגורית על המעסיק לרכוש ביטוח אבדן כושר עבודה בניגוד לרצון עובד, בפרט נוכח ברירת המחלוקת הקיימת בצו ההרחבה בהיעדר בחירה אקטיבית, עלולה לפגוע באינטרסים של העובדים וכי ממילא ספק אם החובה ישימה מקום בו העובד יכול לוותר על כיסויים אלה ללא ידיעת המעסיק. מגדל סברה כי יש לקבל את עמדת היועמ"ש.
7. כצפוי, עמדת ההסתדרות היתה כי החוק אינו יוצר זכויות ביחסי עבודה ואין לפרש את הוראותיו באופן שיגרום לפגיעה בזכויותיו הפנסיוניות של העובד כך שסעיף 20 לחוק מקנה לעובד את זכות הבחירה בהתאם למטרות שנקבעו בכל דין או הסכם, היינו- כפי שנקבעו בצו ההרחבה ובכלל זה ביטוח הכולל כיסוי למוות ולאובדן כושר עבודה.
8. בית הדין סוקר את הוראות סעיף 20 לחוק וצו ההרחבה וקובע כי **סעיף 20 לחוק מבטא עקרון יסודי בעולם החיסכון הפנסיוני והוא חופש הבחירה המלא שניתן לעובד לקביעת סוג המוצר הפנסיוני, החברה שתנהל עבורו את הכספים ומסלול ההשקעה וזאת ללא התערבות המעסיק בבחירתו על מנת לאפשר לעובד להתאים את מוצר החיסכון הפנסיוני לצרכיו ולמקסם תועלתו.**
9. בהכרעתו נדרש בית הדין הארצי לפסיקת בית המשפט העליון בעתירה הידועה כ"בג"צ פורום החוסכים"⁴ שם הושם הדגש על על העקרון היסודי של חופש הבחירה וכן ולהוראות חוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (ייעוץ, שיווק ומערכת סליקה פנסיוניים), תשס"ה- 2005 ("חוק הייעוץ") במסגרתו נקבע קיומו של הליך מקדים שבו מפרטים בפני העובד את האפשרויות שבפניו (סעיף 12). הסדר זה, קובע בית הדין הארצי, יוצר הסדר מאזן כך שלצד האחריות והבלעדיות שהועברה לידי העובד בבחירת המוצר הפנסיוני, הקנה המחוקק בחוק הייעוץ את הכלים שיאפשרו לעובד בחירה מושכלת.
10. לעמדתו של בית הדין הארצי כשם שהמעסיק אינו צריך לוודא מה נעשה עם המשכורת אותה הוא משלם לעובד, כך גם אסור לו להתערב במה שנעשה עם כספי הפנסיה שאותם הוא מעביר לקרן עבור העובד בבחינת **"שגר ושכח"**.
11. עוד נקבע כי בעצם מעורבות המעסיק בבחירת הכיסויים הביטוחיים, יש פגיעה לא רק באוטונומיה של העובד אלא גם בפרטיותו לדוגמה במקרה בו נוכח מצב בריאותו של העובד, יסרב הגוף המוסדי לבטחו או יסכים לבטחו תמורת פרמיה גבוהה. הקביעה כאמור בפסק הדין תימנע את הצורך מהעובד ליתן הסברים למעסיק מדוע בחר בדרך זו או אחרת ומהמעסיק מלחסום בחירה שאינה נראית לו.

⁴ בג"צ 6925/14 פורום החוסכים לפנסיה בישראל נ' שר האוצר מיום 24.12.17 בו נידונה השאלה האם העובדה שהמדינה מקצה אג"ח מיועדות לקרנות הפנסיה בלבד היא בגדר מדיניות מפלה. יצוין כי העתירה נדחתה.

12. לבסוף מציין בית הדין הארצי כי קביעתו עולה בקנה אחד עם המגמה הנמשכת של חוק קופות גמל להפריד את מעורבותו של המעסיק בכספים הפנסיונים של העובד כפי שזו באה לידי ביטוי בהוראות סעיף 23 לחוק ובתיקון 21 לחוק שחוקק לאחרונה ועליו עידכנו במסגרת דף עדכון מחודש יולי 2018.

13. לאור האמור נקבע כי אין לקבל מצב שבו מעסיק מונע מעובד להצטרף לקופת גמל מסויימת או לממש תנאי הצטרפות שהוסכמו בין קופת גמל לבין עובד ומניעת אפשרות כאמור אינה עומדת בהוראות סעיף 20 לחוק אשר "גובר על כוחו הכופה של הסכם קיבוצי או צו הרחבה" והכל כפי שכבר נקבע בפסיקה קודמת של בית הדין הארצי⁵.

14. נוכח קביעותיו, דחה בית הדין הארצי את ערעורה של העובדת.

* * *

15. פסק הדין מאשר את עמדת משרדנו, כפי שנשמעה לא אחת ולפיה זכות הבחירה של עובד מכח הוראות סעיף 20 לחוק קופות גמל, גוברת על הוראות צו ההרחבה וכי המעסיק יצא ידי חובתו בהעמדת תקציב פנסיוני כנדרש על פי דין ואל לו להתערב בבחירת ההסדר הפנסיוני על ידי העובד.

16. האם פסק הדין מיתר את כל אמצעי הזהירות שלעיתים רואים לנכון מעסיקים של עובדים הבוחרים בהסדר פנסיוני ללא כיסויים ביטוחיים, לנקוט כדי להקטין חשיפה עתידית (כדוגמת תביעת העובדת) ובכלל זה חתימת העובדים על מיני אישורים כתנאי לעריכת ההסדר הפנסיוני?

אנו סבורים כי פסק הדין קובע בצורה מפורשת כי העובד הוא "אדון" לביטוח הפנסיוני שלו ואל למעסיק להתערב בבחירתו וכי לאור האמור דרישת הסכמה ו/או חתימה של עובד כתנאי לעריכת ההסדר הפנסיוני, תיחשב כהפרת הוראות סעיף 20 אשר לפי הוראת סעיף 49(א)(7) לחוק הינה עבירה במישור הפלילי שדינה מאסר או קנס. עם זאת, ובמקרים המתאימים איננו רואים מניעה כי מעסיק יציין בפני עובדו את תוצאות בחירתו בהסדר פנסיוני אשר אינו כולל, לדוגמא, כיסוי ביטוחי כאמור.

17. מטבע הדברים נבחר כי האמור הינו בגדר תקציר של פסק הדין ואנו לרשותכם לכל הרחבה נדרשת.

בברכה,

יונתן- בריק ושות'
עורכי - דין